

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

МАЛЯРЕНКО Артем Васильович

УДК 347.962.6

**ПІДСТАВИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 12.00.10 -- судоустрій;
прокуратура та адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант доктор юридичних наук, професор
КОСІЮТА Михайло Васильович,
Генеральна прокуратура України,
заступник начальника відділу підготовки
кадрів та зв'язків з навчальними закладами

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
СУХОНОС Віктор Володимирович,
Українська академія банківської справи,
декан юридичного факультету;

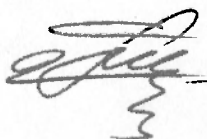
кандидат юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України
МАРОЧКІН Іван Єгорович,
Національний університет «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»,
завідувач кафедри організації судових
та правоохоронних органів

Захист відбудеться 1 лютого 2014 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «01» лютого 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність темп. Утвердження судової влади в Україні є одним із необхідних елементів механізму забезпечення конституційного права особи на судовий захист. Наділення суддів загальної юрисдикції України (далі – суддів) державно-владними повноваженнями з одночасним законодавчим регулюванням судового процесу принципово відрізняє судову владу від інших інститутів державної влади. Оскільки судові рішення приймається особою, наділеною повноваженнями від імені держави, велике значення у цьому зв'язку має суддівський розсуд, який неминуче відтіняє особистісні якості судді. У судочинстві особистість судді є центральною, рівень його професійності та відповідальності, ступінь неупередженості, об'єктивності та незалежності визначають законність та якість винесених судових рішень. Справедливим і необхідним є те, щоб до суддів, які порушують принципи судової діяльності, недбало ставляться до службових обов'язків та моральних засад, застосовувалися заходи впливу. З іншого боку, не виключаються випадки, коли юридична відповідальність може бути використана як важіль впливу на «непокірних» суддів, які ігнорують вказівки осіб, чії інтереси суперечать інтересам правосуддя. Причиною таких відхилень від нормальної діяльності суддів є, насамперед, недосконалість нормативних приписів щодо закріплення підстав юридичної відповідальності суддів. Доцільність вивчення підстав такої відповідальності обумовлюється особливою складністю об'єкта дослідження, оскільки запобігання правопорушенням суддів є специфічним аспектом управління соціальними процесами, пов'язаними з реалізацією задачі зміцнення законності та підвищення якості правосуддя. Необхідність поглибленого наукового дослідження підстав юридичної відповідальності суддів зумовлюється завданням усунення правопорушень у судочинстві.

Актуальність дослідження проблематики підстав юридичної відповідальності суддів зумовлена також динамічністю законодавства, яке розвивається і постійно змінюється, появою нових підстав відповідальності суддів, які мають свою специфіку.

В юридичній науці відсутні єдині підходи визначення поняття, підстав і видів юридичної відповідальності суддів, тоді як теоретичне їх вирішення багато в чому зумовлює діяльність законодавця та процес правозастосування, що, зрештою, відображається на стані законності і правопорядку в державі. Удосконалення судового захисту прав та свобод громадян є одним з основних завдань судової реформи. Звернення до суду, по суті, означає звернення за захистом безпосередньо до держави. Від того, як таке звернення буде розглянуто суддею, значною мірою залежить авторитет державної влади. Сучасна практика притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності поки що є недосконалою, непринциповою і суперечливою. Із цього приводу

точаться дискусії, у тому числі за участю європейських структур, щодо підстав юридичної відповідальності суддів та їх конкретизації.

Попри це, проблема підстав юридичної відповідальності суддів у контексті Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на дисертаційному рівні не досліджувалася. Комплексних досліджень, присвячених цій тематиці у вітчизняній юридичній літературі поки що немає. Наведене свідчить про виняткову актуальність проблеми підстав юридичної відповідальності суддів, своєчасність її наукового опрацювання та про необхідність ґрунтовної ревізії законодавства, що регулює ці правовідносини.

Обраний напрямок дисертаційного дослідження розвитку підстав юридичної відповідальності суддів України належить до числа пріоритетних.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Концепції загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, схваленого Законом України від 21.11.2002 р. № 228-IV, Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схваленої Указом Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006 та Стратегічного плану розвитку судової влади України на 2013–2015 рр., затвердженого рішенням Ради суддів України 21 грудня 2012 р. Робота виконана відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 р. № 14-10, та як частина загального плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Актуальні аспекти судової реформи в Україні», що є складовою частиною теми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення проблем підстав юридичної відповідальності суддів України, розробка на основі комплексного аналізу чинного законодавства та практики його застосування науково обґрунтованих положень і рекомендацій з удосконалення нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Поставлена мета обумовила вирішення таких задач:

охарактеризувати кожну з підстав юридичної відповідальності суддів як самостійного виду, визначити їх специфічні риси;

визначити стан нормативної регламентації підстав юридичної відповідальності суддів, охарактеризувати історичний аспект виникнення, становлення та розвитку цього правового інституту;

охарактеризувати міжнародні стандарти суддівської професії та засоби їх забезпечення;

удосконалити потенційний апарат інституту підстав юридичної відповідальності суддів;

проаналізувати законодавство, що регулює підстави юридичної відповідальності суддів;

сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавства, яке регулює підстави юридичної відповідальності суддів.

Об'єктом дослідження є сукупність правових відносин, які виникають при застосуванні норм щодо юридичної відповідальності суддів.

Предметом дослідження є підстави юридичної відповідальності суддів загальної юрисдикції України.

Методи дослідження. Відповідно до мети і задач дослідження, а також для досягнення наукової об'єктивності результатів використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

За допомогою універсального діалектичного методу досліджено проблеми реалізації підстав юридичної відповідальності суддів загальної юрисдикції України в усій їх складності та суперечливості, а також визначено шляхи розв'язання цих суперечностей у процесі реформування законодавства про юридичну відповідальність суддів України в умовах побудови правової держави [р.р. 2, 3]. Історико-правовий метод дозволив розкрити об'єктивні закономірності та тенденції становлення підстав юридичної відповідальності суддів [п. 1.1]. За допомогою порівняльно-правового методу вдалося зіставити та порівняти законодавство і практику застосування норм про юридичну відповідальність суддів в Україні та інших державах з розвинутими демократичними та правовими традиціями з урахуваннями рішень міжнародних установ та організацій [р.р. 2, 3]. Використання спеціально-юридичного методу системного аналізу, а також логіко-правового методу дозволило дослідити зміст окремих норм законодавства, які стосуються теми дисертаційної роботи, у їх системному зв'язку [р.р. 2, 3]. Застосування статистичного методу допомогло у визначенні кількісних показників окремих аспектів, пов'язаних з юридичною відповідальністю суддів [р.р. 2, 3]. Використано й інші методи наукового пізнання у їх взаємозв'язку та взаємозалежності. Це сприяло всебічності, повноті й достовірності висновків і пропозицій автора.

Теоретичну базу дисертації становлять наукові праці з теорії держави і права, філософії, конституційного, кримінального, цивільного, адміністративного, трудового, процесуального права, судочинства та норм щодо статусу суддів.

В основу теоретичної бази дослідження покладено наукові праці українських, російських вчених та вчених інших держав: О. Барабаша, В. Венедіктова, Л. Виноградової, О. Гончаренка, Г. Джаншієва, С. Дідика, В. Долежана, Б. Жерліцина, Н. Квасневської, С. Ківалова, Л. Кокорева, О. Константого, М. Косюти, В. Кохана, О. Лейста, В. Лозового, В. Манохіна,

І. Марочкіна, М. Мироненко, Л. Москвич, С. Подкопаєва, Н. Полюхіна, Ю. Полянського, С. Прилуцького, М. Руденка, Н. Сакари, М. Сапунової, І. Самсіна, В. Сердюка, Л. Сироватської, Д. Сіверського, В. Сухоноса, А. Ургалкіна, І. Фойницького, М. Хавронюка, Г. Хохрякова та інших дослідників права.

Нормативною основою дисертації є Конституція України, закони України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду юстиції», Господарський кодекс України, Кримінальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, процесуальні кодекси України, антикорупційне та інше законодавство України, а також міжнародні нормативно-правові акти, які стали частиною національного законодавства, передусім, Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали дисциплінарної практики та статистичні звіти Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції за 2011 та 2012 рр., рішення Європейського Суду з прав людини, результати анкетування 150 суддів, науково-аналітичні дослідження науковців та практиків України та зарубіжних країн (монографії, наукові статті та інші публікації), а також власний суддівський досвід.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що уперше в Україні з урахуванням положень Конституції, законів України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищу раду юстиції», змін у суспільному житті, результатів досліджень учених-правознавців комплексно та системно на монографічному рівні висвітлюється сутність конституційних та дисциплінарних підстав відповідальності суддів та їх проблематики. Результати наукового дослідження втілено у таких положеннях:

уперше:

з урахуванням Закону України «Про судоустрій і статус суддів» здійснено аналіз системи підстав юридичної відповідальності суддів;

акцентовано увагу на недоліках кожної правової норми, якою передбачено підстави юридичної відповідальності суддів;

доведено, що законодавство про юридичну відповідальність суддів є вибіркоким, оскільки дисциплінарної відповідальності для суддів Конституційного Суду України не передбачено;

установлено, що підстави юридичної відповідальності суддів України не повністю відповідають міжнародним стандартам, оскільки вони є розмитими, неконкретними, а тому допускають різне тлумачення;

звернено увагу на те, що законодавством України не передбачено цілі юридичної відповідальності суддів;

зазначено, що дві державні структури, які займаються питанням юридичної відповідальності суддів, напрацьовують різні підходи до питань

підстав юридичної відповідальності суддів. Запропоновано функцію юридичної відповідальності суддів зосередити в одній структурі, а підстави юридичної відповідальності суддів передбачити одним законом;

запропоновано із ст. 126 Конституції України виключити слова «порушення присяги» як підставу звільнення судді з посади, оскільки вона не притаманна іншим країнам, а також ставить суддів у нерівне становище з іншими посадовими особами, які складають присягу, але не всі відповідають за її порушення;

внесено конкретні пропозиції щодо удосконалення Закону України «Про судоустрій і статус суддів», які концентруються у висновках дисертації.

набули подальшого розвитку:

понятійний апарат правового інституту підстав юридичної відповідальності суддів, зокрема, визначення понять: юридична відповідальність суддів; розумність строків процесуальних дій; розголошення таємниці наради суддів тощо;

пропозиція щодо створення єдиного нормативно-правового документа, який містив би виключний перелік порушень, за які суддю можна притягти до юридичної відповідальності;

обґрунтування необхідності диференціації протиправних діянь суддів та стягнень за них, зокрема пропозиції про те, щоб за діяння невеликої тяжкості передбачалося попередження судді, за діяння середньої тяжкості – оголошувалася догана, а за тяжкі дисциплінарні правопорушення та неодноразові діяння середньої тяжкості – передбачалося звільнення з посади;

пропозиція про те, щоб у Конституції України замість трьох не реабілітуючих підстав звільнення судді з посади передбачити одну універсальну;

пропозиція щодо закріплення елементів недоторканності судді при обвинуваченні його у скоєнні адміністративного правопорушення, а справу про адміністративне правопорушення, в якому обвинувачується суддя, розглядав би лише суд;

аргументованість помилковості відсутності законодавчого регулювання відповідальності суддів за порушення трудової дисципліни;

обґрунтованість протиприродної сутності заборони на заохочення суддів та невідповідність такої заборони статтям 22 та 24 Конституції України;

теза про необхідність чіткого визначення повноважень голови суду, пов'язаних з організацією роботи суду, а також конкретних підстав його відповідальності за незабезпечення або неналежне забезпечення такої організації, невиконання адміністративних обов'язків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що дослідження має теоретико-прикладний характер, а висновки та пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідницькій діяльності з метою подальшого розвитку та поглиблення досліджень проблем підстав юридичної відповідальності суддів;

правотворчій діяльності – при розробленні та прийнятті нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення законодавства, що регулює підстави юридичної відповідальності суддів;

практичній діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради юстиції та Національної школи суддів України;

у навчальному процесі – при викладанні курсу «судові та правоохоронні органи України» у вищих навчальних закладах України;

при підготовці відповідних розділів науково-практичних коментарів Закону України «Про судоустрій і статус суддів», підручників, навчальних і методичних посібників.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено та схвалено на засіданні кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія».

Положення, висновки та рекомендації дисертації доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Прокуратура України: історія, сьогодення та перспективи» (м. Київ, 25 листопада 2011 р.), Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького складу Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20–21 квітня 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства й удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України» (м. Луганськ, 20 квітня 2012 р.).

Теоретичні доробки використовувалися у практиці роботи Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Національної школи суддів України.

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертації опубліковано у 10 статтях у виданнях, які входять до затвердженого переліку наукових фахових видаць, та однієї статті в міжнародному науково-практичному правовому журналі.

Структура дисертації відображає структуру, предмет та логіку дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів (дванадцяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, із них основного тексту – 187 сторінок. Список використаних джерел налічує 296 найменувань і міститься на 24 сторінках, додатки – на 32 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, зазначається її взаємозв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета, задачі, об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовуються наукова новизна досягнутих результатів, їх теоретичне і практичне значення, наводяться дані про апробацію результатів дослідження, назви публікацій за темою дисертації.

Перший розділ «Загальні положення юридичної відповідальності суддів в Україні» складається з трьох підрозділів і містить методологічні засади дослідження, аналіз наукової літератури за обраною темою, огляд системи юридичної відповідальності суддів в Україні та юридичного складу дисциплінарного правопорушення судді.

У підрозділі 1.1. «*Методологічні, науково-літературні та історичні аспекти дослідження підстав юридичної відповідальності суддів в Україні*» розкрито методологію дослідження теми дисертації, оглянуто наукову літературу за темою дисертації та досліджено історію становлення інституту юридичної відповідальності суддів в Україні. Наголошується, що початок зародженню цього інституту на теренах України фактично було покладено у Запорізькій Січі, а його початком практичного існування стало прийняття в 1992 р. Концепції судово-правової реформи, а також прийняття в 1996 р. Конституції України. Інститут відповідальності суддів в Україні набув подальшого розвитку в результаті прийняття у 2010 р. Закону «Про судоустрій і статус суддів».

У процесі дослідження використано: 1) загальний філософський діалектичний метод пізнання; 2) загальнонаукові методи; 3) спеціальні методи; 4) часткові методи, властиві окремим правовим наукам. За допомогою діалектичного методу процеси розвитку підстав юридичної відповідальності суддів розглянуто у взаємозв'язку з іншими державно-правовими явищами в умовах існуючих суспільних процесів, що допомогло визначати шляхи розв'язання пов'язаних із цим проблем.

Використано такі методичні прийоми, як аналіз і синтез, перехід від вивчення окремих фактів, що характеризують підстави юридичної відповідальності суддів, до їх узагальнення і формулювання на цій основі відповідних висновків, а також індукцію і дедукцію. Використання історико-правового методу дозволило дослідити процеси еволюції відповідальності суддів і визначити її перспективи. За допомогою статистичного методу досліджено кількісні характеристики відповідальності суддів, здійснено соціологічне вивчення думки суддів щодо підстав їх відповідальності. Невід'ємною частиною методики дослідження було використання юридико-догматичного методу, логіко-правового методу тлумачення норм права і

порівняльно-правового методу, особливо для порівняння законодавства України та інших європейських країн.

У підрозділі 1.2. «Огляд системи підстав юридичної відповідальності суддів в Україні» при аналізі системи юридичної відповідальності суддів в Україні визначено її цілі, які полягають у: а) забезпеченні надійного правового захисту громадян; б) запровадженні справедливих стандартів професійної поведінки суддів; в) забезпеченні збереження віри громадян у непідкупність та незалежність суддів та підкорення їх лише закону; г) переконанні громадськості у тому, що судді дотримуються високих стандартів поведінки, а судові справи вирішуються своєчасно та належним чином; д) допомозі суддям змінити свою поведінку; е) вжитті юридичного впливу щодо суддів, які порушили норми професійної етики, і, таким чином, запевненні громадськості в тому, що судді за свої вчинки також несуть відповідальність.

Юридичну відповідальність суддів визначено як морально-правовий стан, що породжує необхідність сумлінного використання прав і виконання обов'язків щодо здійснення правосуддя, яких покладено на суддю законом, а також як необхідність додаткового правового обмеження за порушення закону, допущеного в процесі судочинства, або етичних принципів поведінки. Доведено, що юридична відповідальність суддів має такі характерні риси: а) не всі судді несуть дисциплінарну відповідальність; б) судді притягаються до юридичної відповідальності не тільки за порушення норм чинного законодавства, але й за недотримання широкого кола норм суддівської етики; в) до суддів застосовується лише один вид стягнення, незалежно від виду та тяжкості проступку; г) у законодавстві відсутні конкретні положення про те, за які порушення голову суду чи його заступника може бути притягнуто до відповідальності; д) у зв'язку з неузгодженістю деяких норм законодавства існує можливість дублювання державними органами, до відання яких віднесено розгляд дисциплінарних проступків суддів; е) існує законодавча заборона щодо застосування до суддів заходів заохочення. Надано та обґрунтовано пропозицію щодо необхідності впровадження норми про юридичну відповідальність суддів за порушення трудової дисципліни. Указано на протиприродну сутність заборони заохочення суддів та невідповідність такої заборони ст.ст. 22 і 24 Конституції України. Доведено необхідність конкретизації повноважень голови суду, пов'язаних з організацією роботи суду, а також підстав його відповідальності за її незабезпечення, неналежне її виконання, невиконання адміністративних обов'язків.

У підрозділі 1.3. «Дисциплінарне правопорушення судді: його юридичний склад» визначено юридичний склад дисциплінарного проступку, який полягає у тому, що: 1) суб'єкт дисциплінарного проступку суддів – це громадянин України, якого призначено на посаду професійного

судді або обрано на цю посаду безстроково; 2) об'єктом дисциплінарного проступку суддів є суспільні відносини, що становлять зміст професійної діяльності судді; 3) об'єктивну сторону дисциплінарного проступку судді характеризують його зовнішні прояви: а) протиправність невиконання або неналежне виконання професійних обов'язків (протиправне діяння); б) шкода, яка настає в наслідок проступку або може настати; в) причинний зв'язок між невиконанням або неналежним виконанням професійних обов'язків і шкодою, яка настала або може настати у зв'язку з проступком; г) місце; д) спосіб; ж) час; з) обставини вчинення проступку; 4) суб'єктивну сторону дисциплінарного проступку суддів утворює вина.

Другий розділ «Конституційні підстави юридичної відповідальності суддів в Україні» складається з трьох підрозділів, в яких розглянуто питання юридичної відповідальності суддів у контексті ст.ст. 126 та 127 Конституції України.

У підрозділі 2.1. «Відповідальність судді за порушення вимог щодо несумісності» увагу акцентовано на тому, що робота судді є особливою, і з багатьох причин не дозволяє певне сумісництво. Сумісницька робота не повинна створювати конкуренцію суддівській. Крім того, принципи суддівської діяльності не дозволяють кидати тінь на цю діяльність, виключають сумніви у його добропорядності. Але відповідні заборони мають бути розумними і виваженими. Суддя не повинен бути повністю ізольованим від життя суспільства.

З урахуванням вимог Європейської Хартії про статус суддів 1998 р., звернуто увагу на певну невідповідність законодавства України міжнародним нормам щодо діяльності суддів. На прикладі покладення вінків з нагоди Дня незалежності України до пам'ятників М. Грушевському, Т.Г. Шевченку та ін. обґрунтовуються хибність закону про заборону судді брати участь у будь-яких політичних акціях та необхідність конкретного офіційного роз'яснення щодо участі судді у таких заходах. Стверджується необхідність офіційного тлумачення приписів ч. 2 ст. 127 Конституції України, оскільки реалії сьогодення свідчать про дискримінаційну сутність її положень щодо суддів, а саме – участь суддів у політичному житті держави та членство у профспілках. У жодній країні Європи немає заборони суддям виявляти прихильність до політичних партій чи до професійної спілки, як це передбачено в Україні. У зв'язку із цим запропоновано з міжнародними нормами узгодити норми українського законодавства щодо несумісності суддівської діяльності з іншими видами діяльності.

У підрозділі 2.2. «Відповідальність судді за порушення присяги» розглянуто правову суть присяги судді, проблеми відповідальності судді за порушення присяги, проаналізовано складові цієї присяги та практику відповідальності за її порушення. Акцентовано увагу на тому, що в інших країнах судді несуть відповідальність не за порушення

присяги, а за конкретні, передбачені законом діяння. Аналогічно в Україні інші посадові особи також складають присягу, але відповідальність за її порушення несуть не всі, у зв'язку з чим запропоновано урівняти суддів у цьому плані з посадовцями інших структур влади.

Доведено, що підстави для звільнення судді з посади за порушення присяги і підстави для притягнення його до дисциплінарної відповідальності кореспондуються між собою, оскільки, як показав аналіз положень законів про дисциплінарну відповідальність суддів та про відповідальність за порушення ними присяги, це фактично один вид відповідальності. Доведено необхідність у виключенні з Конституції України приписів щодо порушення присяги як підстави для звільнення судді з посади.

У результаті аналізу окремих положень Конституції України та законодавства, що регулює питання притягнення суддів до юридичної відповідальності, звернуто увагу на слабо визначені критерії розмежування підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та на те, що їх реалізація здійснюється двома державними структурами, яких наділено різними повноваженнями, тому обґрунтовано пропозицію щодо утворення єдиного органу, який вирішував би питання юридичної відповідальності суддів. У зв'язку із цим є необхідність створення єдиного нормативно-правового акта, який містив би виключний перелік порушень, за які суддю можна притягнути до юридичної відповідальності, та регламентував усю процедуру притягнення судді до юридичної відповідальності. У Конституції України замість трьох нереабілітуючих підстав звільнення судді з посади пропонується передбачити одну універсальну.

У *підрозділі 2.3. «Відповідальність суддів за адміністративні та кримінальні правопорушення»* зроблено аналіз особливостей, пов'язаних із притягненням суддів до адміністративної та кримінальної відповідальності, і у зв'язку із цим дисциплінарної та конституційної відповідальності у вигляді звільнення з посади.

З урахуванням конституційних норм про недоторканність суддів, які полягають у тому, що суддя звільняється з посади за наявності обвинувального вироку суду, який набрав законної сили, а заарештованим чи затриманим може бути до винесення обвинувального вироку судом лише за згодою Верховної Ради України, звернуто увагу на нерегульованість питань, пов'язаних із затриманням та арештом судді за адміністративне правопорушення. Запропоновано відповідні зміни до Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Зважаючи на досвід інших країн, запропоновано, щоби справа про адміністративне правопорушення судді розглядалася лише судом.

Обґрунтовуючи різницю між відстороненням від посади і відстороненням від виконання обов'язків судді та наслідки такого відсторонення, запропоновано не відсторонювати суддю від посади,

оскільки це фактично є позбавленням особи суддівського імунітету, а відсторонювати від виконання обов'язків судді. Обґрунтовано, що ВРІО за Конституцією України не має повноважень відсторонювати суддю від посади.

Третій розділ «Підстави дисциплінарної відповідальності суддів в Україні» складається з шести підрозділів та розміщений у порядку, вписаному в Законі України «Про судоустрій і статус суддів». У ньому розглядається проблематика усіх шести підстав дисциплінарної відповідальності суддів.

У підрозділі 3.1. «Відповідальність суддів за істотні порушення норм процесуального права при здійсненні правосуддя» увагу акцентовано на тому, що усі процесуальні кодекси України передбачають істотні порушення вимог процесуального закону, як підстави скасування судового рішення, але за Законом «Про судоустрій і статус суддів» відповідати суддя має за істотні порушення норм процесуального права, зокрема, за: 1) відмову у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених законом; 2) порушення вимог щодо розподілу та реєстрації справ у суді; 3) порушення правил підсудності та підвідомчості справ; 4) необґрунтоване вжиття заходів забезпечення позову. Наголошено на тому, що і суддя має відповідати, у першу чергу, за порушення процесуального закону, зокрема, за умисне ігнорування права підсудного на захист, умисне ігнорування прав потерпілого тощо, але їх законом не передбачено.

Детальний аналіз кожної із чотирьох наведених підстав дав можливість зробити висновок про те, що найбільш прийнятною підставою для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за порушення норм процесу була б така: «умисне порушення норм процесуального закону при здійсненні правосуддя, яке потягло скасування судового рішення».

У підрозділі 3.2. «Строки судочинства та відповідальність суддів за їх порушення» аналіз конкретних судових рішень Європейського суду з прав людини допоміг надати авторське поняття «розумний строк», а також визначити критерії для оцінювання цієї «розумності». Наведено приклади невиваженості та незбалансованості строків судочинства, яких передбачено процесуальними кодексами України, і за недотримання яких має відповідати суддя.

Зроблено припущення, що суддя має нести відповідальність не за «невжиття заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом», а за «безпідставне порушення встановлених законом строків розгляду заяви, скарги чи справи».

У підрозділі 3.3. «Упередженість як підстава дисциплінарної відповідальності суддів» наголошено на тому, що бути неупередженим – це головна вимога до судді і тому ця підстава відповідальності є найсерйознішою. За діючим законом упередженість може розглядатися

і як порушення присяги, і як дисциплінарний проступок. Право на розсуд у такому разі надано членам ВРЮ та ВККСУ. Наведено аргументи щодо хибності такого підходу. Передбачаючи відповідальність за упередженість при розгляді справи, законодавець увагу акцентує на порушенні правил щодо відводу (самовідводу), створюючи, таким чином, враження, що це є головною обставиною, але не зважає на те, що за законом суддя, який розглядає справу одноособово, сам вирішує питання про свій відвід, тобто «стає суддею у своїй справі», що протиприродно і протиправно.

У *підрозділі 3.4. «Етика суддів та відповідальність за її порушення»* наголошено на тому, що суть професії судді полягає в тому, що він повинен мати моральне право вирішувати долю інших людей. Суспільство може довіряти судді лише за умови, що він не тільки високоосвічена, але й добросовісна та порядна людина. Проаналізовано ті моральні якості, які повинен мати суддя.

За законодавством України суддя за порушення етичних правил може нести дисциплінарну відповідальність, а за порушення морально-етичних принципів може бути звільнений з посади. Але в чому полягає різниця між цими поняттями, які існують етичні правила і які морально-етичні принципи, законом не передбачено. За логікою закону, суддя має нести відповідальність за порушення тих етичних правил, які підривають авторитет правосуддя. Але які з них підривають, а які не підривають – збагнути важко. І тому все залежить від поглядів на етику і мораль членів ВККСУ та ВРЮ, від їх волевиявлення, що, звичайно, ненормально. У законі є багато інших недоречностей, пов'язаних з особливостями етики суддів, всі вони свідчать, що підхід законодавця до питання відповідальності суддів за неетичну поведінку є поверховим. У дослідженні вносяться пропозиції по вдосконаленню цього законодавства.

У *підрозділі 3.5. «Відповідальність суддів за розголошення таємниці, що охороняється законом»* підкреслено, що серед багатьох підстав дисциплінарної відповідальності суддів України однією із самих малодосліджених є розголошення таємниці, що охороняється законом.

Детально проаналізовано проблеми, пов'язані з таємницею наради суддів, нарадчої кімнати, окремою думкою судді тощо. Надано авторське визначення поняття «розголошення таємниці», як умисне або неумисне діяння особи, яка на законній підставі володіє таємницею, надання у будь-який спосіб іншій, хоча б одній людині, яка не має допуску до таємниці, можливості знати цю таємницю. Доведено необхідність законодавчого перегляду процедури розгляду проваджень про порушення суддями п. 5 ч. 1 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а саме -- за розголошення таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці наради суддів або таємниці, що стала відомою судді під час розгляду справи в закритому судовому засіданні, для того, щоб ці справи розглядали

лише ті члени ВККСУ, які мають допуск до державної таємниці, а сама процедура відбувалася у закритому режимі. У дослідженні указується на прямий зв'язок між таємницею наради суддів та окремою думкою судді, яка фактично розкриває цю таємницю. Обґрунтовано пропозицію щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності не за розголошення таємниці нарадчої кімнати, а за розголошення таємниці наради суддів.

У *підрозділі 3.6. «Відповідальність суддів у контексті запобігання та протидії корупції»* проаналізовано законодавство, яке регулює правовідносини, пов'язані з відповідальністю судді за неподання та неоприлюднення декларації про майно, доходи, витратні зобов'язання фінансового характеру. Доведено, що ним не однаково вирішуються питання відповідальності осіб, які за своїм статусом є рівними, але займають посади у різних структурах державної влади, та доведено, що питання відповідальності суддів за завідомо неправдиві відомості в декларації про доходи й видатки є вибіркоким, оскільки її не передбачено для інших посадовців, у зв'язку з чим запропоновано вирівняти становище, що склалося. На конкретних прикладах наведено невідповідність норм закону про відповідальність судді за здійснення витрат, що перевищують доходи такого судді та членів його сім'ї, дійсним реаліям життя, та запропоновано переглянути це положення, крім того, підкреслено проблематичність повідомлення в декларації про доходи та витрати членів сім'ї і обґрунтовано, що такі повідомлення суперечать Конституції України та міжнародним нормам.

ВИСНОВКИ

У дослідженні узагальнено й вирішено наукове завдання, що полягає у новому комплексному підході до дослідження підстав юридичної відповідальності суддів України, удосконалення законодавства у цій сфері. Основними результатами дослідження є:

1. Початком практичного існування інституту юридичної відповідальності суддів України стало прийняття в 1992 р. Концепції судово-правової реформи в Україні, а в 1996 р. – Конституції України. Подальшому розвитку інституту відповідальності суддів в Україні послужило прийняття у 2010 р. Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

2. Цілі відповідальності суддів полягають у: а) забезпеченні надійного правового захисту громадян; б) запровадженні справедливих стандартів професійної поведінки суддів; в) забезпеченні збереження віри громадян у непідкупність та незалежність суддів і підкорення їх лише закону; г) переконанні громадськості у тому, що судді дотримуються високих стандартів поведінки, а судові справи вирішуються своєчасно та належним

чином; д) допомозі суддям змінити свою поведінку; е) вжитті юридичного впливу щодо суддів, які порушили норми професійної поведінки і, таким чином, запевненні суспільства, що судді за свої вчинки також несуть відповідальність.

3. Юридична відповідальність суддів – це морально-правовий стан, що породжує необхідність добросовісного використання прав і виконання обов'язків щодо здійснення правосуддя, яких покладено на суддю законом, а також як необхідність додаткового правового обмеження у разі порушення закону, допущеного у процесі судочинства. Доведено, що юридична відповідальність суддів має характерні риси, притаманні їй завдяки особливому статусу суб'єктів такої відповідальності, а саме: а) судді притягаються до юридичної відповідальності не тільки за порушення норм чинного законодавства, але й за недотримання широкого кола норм суддівської етики; б) до суддів застосовується лише один вид стягнення, незалежно від виду та тяжкості проступку; в) у законодавстві відсутні конкретні положення про те, за порушення яких саме процесуальних дій голова суду чи його заступник може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності; г) у зв'язку з неузгодженістю деяких норм чинного законодавства існує можливість дублювання державними органами, до відання яких віднесено розгляд дисциплінарних проступків суддів, одного й того ж питання відповідальності; д) існує законодавча заборона щодо застосування до суддів заходів заохочення.

4. Необхідним є впровадження самостійної правової норми про юридичну відповідальність суддів за порушення трудової дисципліни. Підхід має бути таким, як і до всіх інших працівників – за грубе одноразове або не грубе систематичне порушення трудової дисципліни суддя має звільнятися з посади, у всіх інших випадках – отримувати догану.

5. Необхідно визначити повноваження голови суду, які пов'язані з організацією роботи суду, а також підстави юридичної відповідальності за незабезпечення такої організації або неналежне її забезпечення, невиконання адміністративних обов'язків.

6. Протиприродною є заборона заохочення суддів за виконання посадових повноважень, доведено невідповідність такої заборони ст.ст. 22 і 24 Конституції України, які передбачають, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

7. Запропоновано із Закону «Про судоустрій і статус суддів» виключити положення, за яким суддя звільняється з посади за виявлення прихильності до політичної партії чи до професійної спілки, а також за належність до професійної спілки. Обґрунтовується сумнівність положення про заборону судді брати участь у будь-яких політичних акціях

та необхідність конкретного офіційного роз'яснення щодо участі судді у таких заходах.

8. Доведено, що підстави для звільнення судді за порушення присяги і притягнення його до дисциплінарної відповідальності кореспондуються між собою. Пропонується видати єдиний нормативно-правовий акт, який містив би виключний перелік порушень, за які суддю можна притягнути до відповідальності. У ньому також має бути передбачено процедуру притягнення до відповідальності, починаючи від прийому заяви чи повідомлення про порушення, і закінчуючи прийняттям остаточного рішення; регламентовано обтяжуючі і пом'якшуючі відповідальність обставини. Обґрунтовано необхідність диференціації діянь та стягнень за них і запропоновано передбачити, що за діяння невеликої тяжкості має бути застосовано попередження судді, за діяння середньої тяжкості слід оголошувати догану, а за тяжкі діяння та неодноразові діяння середньої тяжкості – звільняти з посади.

9. У законодавстві слабо визначено критерії розмежування підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, і тому їх реалізація здійснюється двома державними структурами. Обґрунтовано пропозицію щодо утворення єдиного органу влади, який займався би питаннями юридичної відповідальності суддів.

10. Порівняльним аналізом ст. 126 Конституції України та ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доведено, що конституційна підстава для звільнення судді з посади «за порушення присяги» охоплює собою такі самостійні підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, як «порушення вимог щодо несумісності», «порушення присяги» і «набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього», установлені Законом, у зв'язку з чим пропонується виключити її із ст. 126 Конституції України та замість трьох не реабілітуючих підстав звільнення судді з посади передбачити одну універсальну.

11. Зроблено висновок про необхідність встановлення особливого порядку притягнення судді до адміністративної відповідальності. У зв'язку із цим внесено пропозицію щодо змін до КУпАП, якими має бути передбачено розгляд адміністративної справи проти судді тільки в суді.

12. Обґрунтовано різницю між відстороненням від посади і відстороненням від виконання обов'язків судді та наслідки такого відсторонення і доведено, що ВРЮ за Конституцією України не має повноважень відсторонювати суддю від посади. Запропоновано не відсторонювати суддю від посади, оскільки це фактично є позбавленням особи суддівського імунітету, а відсторонювати від виконання обов'язків судді.

13. Законодавець необґрунтовано вжив теоретичне поняття «істотне порушення норм процесуального права» як підставу дисциплінарної

відповідальності суддів, що не узгоджується з Конституцією України. Таким чином, суддя має відповідати за «умисне порушення норм процесуального закону при здійсненні правосуддя, яке потягло скасування судового рішення».

14. Необхідно вилучити з тексту закону підставу для притягнення суддів до відповідальності «необґрунтоване вжиття заходів забезпечення позову», оскільки вона є завуальованою можливістю впливати на суддю під час здійснення судочинства та реальною причиною незаконності відмови суддів у задоволенні таких заяв.

15. У результаті аналізу такої підстави дисциплінарної відповідальності суддів, як «порушення правил реєстрації та розподілу справ», доведено, що доцільніше передбачити відповідальність за «штучне створення умов реєстрації та розподілу справ».

16. Оскільки питання, пов'язані з правилами підсудності та підвідомчості справ все ще перебувають у стані теоретичних та практичних суперечок, обґрунтовано тезу про те, що суддя має відповідати лише за умисні порушення таких правил.

17. Доведено, що розумний строк у судочинстві – це термін, встановлений законом для розгляду судової справи в цілому, або ж її окремої стадії, наслідком перевищення якого є порушення прав, свобод чи законних інтересів учасників судового процесу. Доведено необхідність зміни редакції п. 2 ч. 1 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» для того, щоб суддя ніс відповідальність не за «невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом», а за «безпідставне порушення встановлених законом строків розгляду заяви, скарги чи справи».

18. Оскільки судові справи повинні розглядати розсудливі, врівноважені судді, обґрунтовано пропозицію щодо того, щоб на посаду судді добирати кандидатів, які пройшли спеціальне тестування у психолога, для того, щоб не допустити до суддівства людей занадто емоційних чи навпаки – байдужих.

19. Оскільки у місцевих судах правосуддя здійснюється суддею одноособово, і при постановленні судового рішення він ніяких нарад не проводить, пропонується нарадчу кімнату називати кімнатою для прийняття рішень, за тих само умов забезпечення законності, об'єктивності, неупередженості, недопущення стороннього впливу тощо, що буде відповідати дійсному стану речей. Указано на прямий зв'язок між таємницею наради суддів та окремою думкою судді, яка фактично розкриває цю таємницю. Обґрунтовано пропозицію щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності не за розголошення таємниці нарадчої кімнати, а за розголошення таємниці наради суддів.

20. Відповідальність суддів за завідомо неправдиві відомості в декларації про доходи і видатки є вибірковою, оскільки її передбачено не для всіх посадовців, і саме тому запропоновано вирівняти становище. Наведено невідповідність норм закону про відповідальність судді за здійснення витрат, що перевищують доходи такого судді та членів його сім'ї, реаліям життя, та пропонується переглянути це положення. Підкреслено проблематичність повідомлення в декларації про доходи та витрати членів сім'ї і обґрунтовано, що такі повідомлення суперечать Конституції України та міжнародним нормам.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Маляренко А.В. Про окремі підстави дисциплінарної відповідальності суддів / А.В. Маляренко // Судова апеляція. – 2011. – № 4 (25). – С. 117–122.
2. Маляренко А.В. Про упередженість як підставу дисциплінарної відповідальності суддів / А.В. Маляренко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України : наук. збірник. – Серія: Право та державне управління. 2011. – № 4. – С. 37–42.
3. Маляренко А.В. Деякі аспекти дисциплінарної відповідальності суддів / А.В. Маляренко // Адвокат. – 2011. – № 11(134). – С. 30–33.
4. Маляренко А.В. Окремі переваги судової реформи / А.В. Маляренко // Вісник Академії адвокатури України. – К. : Видав. центр Академії адвокатури України, 2012. – Число 1(23). – С. 140–143.
5. Маляренко А.В. До питання упередженості як підстави дисциплінарної відповідальності суддів / А. Маляренко // Право України. – 2012. – № 1–2. – С. 414–420.
6. Маляренко А.В. Про присягу судді та відповідальність за її порушення / А.В. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. – 2012. – № 2 (138). – С. 26–31.
7. Маляренко А.В. Відповідальність суддів за вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень / Артем Маляренко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 2. – С. 95–100.
8. Маляренко А.В. Про відповідальність судді за порушення вимог щодо несумісності / А. Маляренко // Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь». – 2012. – № 2. – С. 43–48.
9. Маляренко А.В. Про строки судочинства та відповідальність суддів за їх порушення / А.В. Маляренко // Судова апеляція. – 2012. – № 1 (26). – С. 15–23.

10. Маляренко А.В. Про етику суддів та відповідальність за її порушення / А.В. Маляренко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права: – Вип. 8. – 2012. – С. 81–86.

11. Маляренко А.В. Дисциплінарне правопорушення судді: його юридичний склад / А.В. Маляренко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – Вип. 9. – 2012 р. – С. 62–67.

АНОТАЦІЯ

Маляренко А.В. Підстави юридичної відповідальності суддів загальної юрисдикції України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2013.

Дисертація являє собою монографічне дослідження проблем юридичної відповідальності суддів судів загальної юрисдикції України. Досліджено підстави юридичної відповідальності суддів у її загальному розумінні і з урахуванням особливостей окремих видів відповідальності. Конкретизовано характер відповідальності за порушення суддями вимог щодо несумісності, порушення присяги та за вчинення адміністративних правопорушень. При цьому обґрунтовано неконкретність такої підстави відповідальності, як порушення присяги судді.

Розглянуто особливості окремих видів дисциплінарних проступків судді, потребу враховувати ступінь їх тяжкості і на цій основі диференціювати характер дисциплінарних стягнень. Внесено низку інших пропозицій щодо удосконалення законодавства з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: юридична відповідальність суддів, підстави юридичної відповідальності, відповідальність судді за порушення присяги, особливості кримінальної та адміністративної відповідальності суддів, суддівський розсуд.

АННОТАЦИЯ

Маляренко А.В. Основания юридической ответственности судей общей юрисдикции Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.10 – судоустройство; прокуратура и адвокатура. – Национальный университет «Одесская юридическая академия». – Одесса, 2013.

Диссертация являет собой монографическое исследование проблем юридической ответственности судей судов общей юрисдикции Украины.

Исследованы основания юридической ответственности судей в ее общем понимании и с учетом особенностей отдельных видов ответственности. Конкретизируется характер ответственности за нарушение судьями требований, касающихся несовместимости, нарушения присяги и совершения административных правонарушений.

Результатом научного исследования проблематики оснований привлечения судей к юридической ответственности стали выводы о необходимости пересмотра некоторых положений Конституции Украины и действующего законодательства в части оснований привлечения судей к ответственности и предложены пути разрешения несоответствий и противоречий, выявленных в процессе работы над диссертацией.

В частности, на законодательном уровне необходимо принять самостоятельную норму об ответственности судей за нарушение трудовой дисциплины. Доказана необходимость определения полномочий председателя суда, связанных с выполнением административных полномочий. Указывается на противоестественность запрета на поощрение судей за исполнение должностных обязанностей. Поскольку в законодательстве слабо определены критерии разграничения оснований для привлечения судьи к дисциплинарной ответственности, в связи с чем их реализация производится двумя государственными структурами, предложено в этой сфере создать единый юрисдикционный орган. Доказано, что нарушение присяги судьи является универсальным критерием и охватывает собой целый ряд других нересабилитирующих оснований, в связи с чем предложено применить одно основание – универсальное. Доказана необходимость изъятия из текста закона основания для привлечения судей к ответственности «за необоснованное принятие мер обеспечения иска», поскольку она является завуалированной возможностью влиять на судью при осуществлении судопроизводства и реальной причиной отказа судей в удовлетворении таких заявлений. Доказана также необходимость изменения редакции п. 2 ч. 1 ст. 83 Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей» с тем, чтобы судья нес ответственность не за «непринятие мер по рассмотрению заявления, жалобы или дела в течение срока, установленного законом», а за «необоснованное нарушение установленных законом сроков рассмотрения заявления, жалобы или дела». Относительно разглашения тайны совещательной комнаты предлагается изменить текст закона с тем, чтобы судья нес ответственность за разглашение тайны совещания судей. Доказано, что ответственность судей за заведомо ложные сведения в декларации о доходах являются избирательными, поскольку они не предусмотрены для других должностных лиц государства, установление такой ответственности представляется сомнительным.

Кроме того, проанализированы многие другие источники, в том числе международные, нормативные акты, что получило свое отражение в диссертационном исследовании.

Ключевые слова: юридическая ответственность судей, основания юридической ответственности, ответственность судьи за нарушение присяги, особенности уголовной и административной ответственности судей, судейское усмотрение.

SUMMARY

***Malyarenko A.V.* The basis of the legal liability of judges of general jurisdiction of Ukraine. – Manuscript.**

Dissertation gaining the scientific degree of the candidate of legal sciences on specialty 12.00.10 – judicial system; procuratorate and advocacy. – National university «Odesa academy of law». – Odesa, 2013.

The dissertation is monograph research of the problems of legal liability of judges of general jurisdiction in Ukraine. There are researched the basis of legal liability of judges in its general meaning and including the special features of separate types of liability. There is concretized the character of liability for breaking the demand of no holding of mire then one post by the judges, breaking their oath, and for commitment of administrative offences. Along with that there is grounded the nonconcretic character of such ground of liability as breaking if the judges' oath.

There are researched the special features of separate types of judges' disciplinary offences, the need of consideration of the level if their gravity and on this ground differ the character of disciplinary penalties. There are made a list of other suggestions concerning the improvement of the legislation taking into consideration the foreign experience.

Key words: legal liability, grounds of the legal liability, liability of the judge for breaking the oath, special features of criminal and administrative liability of judges, judges discretion.